

INDHOLD

	Side
Redaktionssekretær <i>Sven Arnvig</i> : Billedskæreren Anders Mortensen fra Odense og hans Arbejder i fynske Kirker samt Nakskov Kirke	157
<i>Samme</i> : Maleren Hans Schütte fra Odense	214
Adjunkt <i>Gunnar Andersen</i> : Altertavlen i Dalum Kirke...	223
Fhv. Politimester <i>V. Woll</i> : Konsumtionsboderne i Kerteminde. En Billedtekst	231
Museumsassistent, cand. mag. <i>Erling Albrechtsen</i> : Et fynsk Offerfund fra den ældre romerske Jernalder.....	241
Rektor, Dr. phil. <i>Vilh. Lorenzen</i> : En Middelfartpræsts Trængsler. Fra Katholicismens sidste Dage i Danmark..	266
Førstelærer <i>H. C. Frydendahl</i> : Mindeord om Christine Reimer	274
Universitetslektor, cand. mag. <i>Henning Henningsen</i> : En gammel Kalentegaard i Nyborg.....	283
Foreningsmeddelelser	V

★

Manuskripter, der ønskes optaget i Aarbogen, bedes sendt til Landsarkivar Hatt, Odense, til hvem ogsaa Henvendelser i redaktionelle Anliggender samt Aarbøger og andre Skrifter, der sendes til Historisk Samfund, bedes adresseret.

FORENINGSMEDDELELSER

1943

Aarsmødet afholdtes den 27. Marts om Eftermiddagen i Møntergaardens Kirkesal, Odense. Efter at Formanden havde budt Velkommen til den usædvanlig store Forsamling (der var mødt over 100 Deltagere), gav han Ordet til Dagens Foredragsholder, Biskop *Øllgaard*, der gav en fængslende Skildring af Biskop Jacob Madsen, Forfatteren af den kendte Visitatsbog, hans Liv og Personlighed. Foredraget vil i noget omarbejdet Skikkelse blive trykt i den næste Aarbog (for 1945).

Den paafølgende Generalforsamling, ved hvilken fhv. Politimester *Woll* var Dirigent, begyndte som sædvanlig med, at Formanden aflagde Beretning om det i Aarets Løb forefaldne. Han udtalte Mindeord om Samfundets Æresmedlem, Proprietær *Fr. Hjort*, Baagegaard, og Medlem af Repræsentantskabet, Rentier *Rasmus Jensen*, Trunderup, der begge var afgaaet ved Døden i 1942. Formanden beklagede, at det ikke i 1942 havde været muligt at arrangere en Sommerudflugt for Medlemmerne, og meddelte, at Bestyrelsen trods Trafikvanskelighederne havde besluttet at indbyde til en Udflugt til Svendborg den 5. Juni.

Det af Kassereren aflagte Regnskab godkendtes uden Bemærkninger. Ved Valg til Repræsentantskabet genvalgtes Branddirektør *Behrendt*, Gaardejer *Svend Frederiksen*, Landsarkivar *Hatt*, Revisor *L. Larsen*, Museumsinspektør *Svend Larsen* og fhv. Politimester *Woll* og nyvalgte Læge *Knud Ehlert*, Bogense, og Forpagter *Erik Hansen*, Sandager ved Gislev. Revisorerne, Kontorchef *Jepsen*, Odense, og Lærer *Rasmussen*, Frørup, genvalgtes, og til Revisorsuppleant valgtes Sagfører, cand. jur. *Axel Ernst*, Odense. Ved et efterfølgende Repræsentantskabsmøde genvalgtes Forretningsudvalget uændret.

Den bebudede *Udflugt til Svendborg* afholdtes den 5. Juni og fik en betydelig Tilslutning fra hele Fyen og de sydlige Øer. Man samledes paa Banegaardspladsen i Svendborg ved 10-Tiden og gik derfra op til den smukke gamle Museumsbygning ved Torvet, hvor Museumsinspektør *Marcussen* var Vejleder under en Gennemgang af Samlingerne. Som sædvanlig ved saadanne Lejligheder var Trængselen i de smaa Lokaler saa stor, at det i nogen Grad maatte gaa ud over Udbyttet; men mange af Deltagerne har sikkert lovet sig selv, at de ved første Lejlighed vilde besøge Museet igen for i Ro og Mag at studere de mange Sager. Man tog derefter over til Taasinge, hvor den medbragte Frokost blev spist i Vindeby Kros store Sal. Her talte Formanden for Dagens Fødselsdagsbarn, Grundloven, og Museumsinspektør *Marcussen* holdt Foredrag om Svendborgs Skibsfart gennem Tiderne. Museumsinspektøren har lovet en Artikel om dette Emne til Aarbogen. Ved Tilbagekomsten til Svendborg aflagde Selskabet *Besøg* i Sct. Nicolai Kirke, om hvis Historie og Arkitektur Adjunkt *Eilif Bøgebjerg* holdt et kort, orienterende Foredrag.

VI

1944

Aarsmødet holdtes den 25. Marts om Eftermiddagen i Møntergaardens Kirkesal. Der indlededes med et Foredrag af Stadsingeniør *Rygner* om „Hovedlinier i Odense Bys topografiske Udvikling“, fra den fjerne Bronzealder for 3000 Aar siden, over Odins Vi og den ældste Kirke, Klosterbyggeriet i det 13. Aarhundrede og Stortiden omkring 1600 op til den moderne Tid med Kanalen, de nye Gadeanlæg i det 19. og de store Indlemmelser i det 20. Aarhundrede. Foredragsholderen sluttede det interessante Foredrag med at vise en Række Lysbilleder.

Generalforsamlingen, der lededes af Civildommer *Ringberg* som Dirigent, indlededes af Formanden med en kort Aarsberetning. Han udtalte nogle Mindeord om den i December 1943 afdøde, af fynsk Kulturhistorie højt fortjente Forfatterinde, Frøken *Christine Reimer*, og omtalte det i Stedet for den sædvanlige Aarbog for 1943 udgivne Værk af Højskoleforstander *Balslev*: „Fra fynske Præstegaarde“. Kassereren oplæste Regnskabet, der godkendtes. Til Repræsentantskabet genvalgtes Lensbaron *Berner Schilden Holsten*, Adjunkt *Blomberg*, Gaardejer *Dinesen*, Lærer *Frydendahl*, Forpagter *Chr. Hansen*, Dyrslæge *Philip Hansen*, Lærer *Mikkelsen* og Statshusmand *Priisholm*. Ligeledes genvalgtes de to Revisorer, Kontorchef *Jepsen* og Lærer *Rasmussen*, Frørup, samt Revisorsuppleanten, Sagfører *Ernst*. Ogsaa Forretningsudvalget genvalgtes uændret.

Tandlæge *Kiilsgaard* henstillede til Historisk Samfund at tage Initiativet til at faa udarbejdet en Oversigt over Prisniveauets Udvikling og Pengenes Købeevne i Tiden fra det 16. Aarhundrede til 1939; en saadan Oversigt havde han under sit Arbejde med Historie stærkt følt Savnet af. Under Diskussionen herom henviste Sagfører *Ernst* til Dr. *Wilckes* Bøger om dansk Mønthistorie, og Gdr. *Svend Frederiksen*, Aasum, gjorde opmærksom paa det Prismateriale, der findes i Matriklen af 1664.

Ved Generalforsamlingens Slutning gav Formanden Meddelelse om, at Historisk Samfund i Forbindelse med Marslev-Birkende Sognes Præst og Menighedsraad havde planlagt en *Mindefest for Hans Tausen*, Søndag den 3. September 1944, i Anledning af 450-Aaret for den store Reformators Fødsel i Birkende 1494. Paa Grund af Forholdene viste det sig imidlertid desværre umuligt at gennemføre det paatænkte Friluftsmøde, og under Hensyn til den begrænsede Plads i Birkende Forsamlingshus enedes man derfor om, at Historisk Samfund skulde trække sig tilbage som Medindbyder til Festen, til hvilken der for øvrigt var offentlig Adgang, altsaa ogsaa for Historisk Samfunds Medlemmer. Festen fik et meget smukt Forløb og samlede et stort Antal Deltagere fra Omegnen. Om Formiddagen var der Gudstjeneste i Kirken, med Prædiken af Biskop *Øllgaard*, og om Eftermiddagen Møde i Forsamlingshuset, hvor Professor *Hal Koch* talte om Hans Tausen og Reformationen, medens cand. theol. *Søren Lassen*, Selleberg, fortalte om den i 1894 afholdte 400-Aars Mindefest for Hans Tausen. Mødet lededes af Sognepræsten, Pastor *Thomsen*, Festens Planlægger og Arrangør.

H. Berner Schilden Holsten.

REPRÆSENTANTSKABETS MEDLEMMER

Ahlefeldt Laurvig Bille, Gregers, Greve, Fjellebro.
 Behrendt, Chr., Branddirektør, Middelfart.
 Berner Schilden Holsten, H., Lensbaron, Langesø.
 Blomberg, A. F., Adjunkt, Odense.
 Brandt, H., cand. pharm., Faaborg.
 Dinesen, A., Gaardejer, Bukkerup pr. Glamsbjerg.
 Ehlert, Knud, Læge, Bogense.
 Frederiksen, Svend, Gaardejer, Aasum pr. Odense.
 Frydendahl, H. C., Førstelærer, Krarup pr. Espe.
 Hansen, Chr., Gaardejer, Aarslev.
 Hansen, Chr., fhv. Forpagter, Odense.
 Hansen, Erik, Forpagter, Sandager pr. Kværndrup. (†)
 Hansen, Philip, Dyrslæge, Knarreborg.
 Hatt, H., Landsarkivar, Odense.
 Holck, J., Bibliotekar, Assens.
 Høirup, J., Skoleinspektør, Nyborg.
 Kiilsgaard, Chr., Tandlæge, Rudkøbing.
 Kristensen, Anders, Førstelærer, Rise.
 Larsen, L., statsaut. Revisor, Odense.
 Larsen, Svend, Museumsinspektør, Odense.
 Marcussen, Ove, Museumsinspektør, Svendborg.
 Mikkelsen, Anton, Friskolelærer, Søllinge pr. Pederstrup.
 Olsen, P. R., Lærer, Salby-Torup pr. Mesinge.
 Priisholm, K., Statshusmand, Gyldenmose (Taasinge) pr. Svendborg.
 Woll, V., fhv. Politimester, Kerteminde.

FORRETNINGSUDVALGET

Lensbaron Berner Schilden Holsten, Langesø, Formand.	
Skoleinspektør Høirup, Nyborg, Næstformand.	
Revisor L. Larsen, Odense, Kasserer.	
Landsarkivar Hatt, Odense, Sekretær.	
Førstelærer H. C. Frydendahl, Krarup pr. Espe.	} Medlemmer af Skriftudvalget.
Friskolelærer A. Mikkelsen, Søllinge pr. Pederstrup.	
Museumsinspektør Svend Larsen, Odense.	

REGNSKAB FOR AARET 1942

INDTÆGTER		UDGIFTER	
Beholdning fra forrige Aar.	42,83	Udbetalt til Bogtrykkeriet	3.850,00
+ Gæld til Trykkeri.	4.593,13	Skyldig Regning til Bogtrykkeriet	978,09
	4.635,96	Dansk historisk Fællesforening	101,41
÷ Tilgodehavende Kontingent.	3.570,60	Forskellige Udgifter.	392,59
	1.065,36	Beholdning.	143,47
Tilskud fra Staten	310,00		
Indvundne Renter	113,95		
Salg af gamle Aarbøger og Visitatshefter..	405,65		
Indgaaet Kontingenter	3.570,60		
	Kr. 5.465,56		Kr. 5.465,56

Desuden ejer Historisk Samfund Kr. 2.000 Kreditforenings-Obligation.

Odense, den 24. Marts 1943.

L. LARSEN

Foranstaaende Regnskab er fundet i Overensstemmelse med Bøgerne, som vi har revideret.
Beholdningerne er os foreviste.

Odense, den 25. Marts 1943.

O. F. JEPSEN

H. RASMUSSEN

H I S T O R I S K S A M F U N D F O R F Y N S S T I F T

REGNSKAB FOR AARET 1943

INDTÆGTER			UDGIFTER	
Kontant Beholdning ^{1/1} 1943	143,47		Bogtrykkeri og Klichéfabrik	5.053,49
Overført Regning ^{1/1} 1943	978,09	1.121,96	Foredrag og Forfatterhonorar.	245,00
		1.651,71	Porto og Fragt	949,16
Tilskud fra Staten		144,37	Dansk historisk Fællesforening	105,82
Indvundne Renter		272,90	Diverse Udgifter	410,04
Salg af gamle Aarbøger m. m.		5.856,50	Beholdning.	2.283,53
Kontingenter				
		Kr.		Kr.
		9.047,04		9.047,04

Desuden ejer Historisk Samfund Kr. 2.000 Kreditforenings-Obligation.

Odense, den 20. Marts 1944.

L. LARSEN

Foranstaaende Regnskab er fundet i Overensstemmelse med Bøgerne, som vi har revideret.
Beholdningerne er os foreviste.

Odense, den 21. Marts 1944.

O. F. JEPSEN

H. RASMUSSEN

X

Ved Salg til Medlemmerne af de ældre Aarbøger m. v. gælder indtil videre følgende Priser (Henvendelse til Sekretæren, Landsarkivar Hatt, Landsarkivet, Odense):

HISTORISK AARBOG FOR ODENSE OG ASSENS AMTER

Aarboeg 1913—14, 1916—17, 1920—21: 5 Kr. pr. Stk., for saa vidt Eksemplarer haves (udsolgt i Boghandelen).

Aarboeg 1915, 1918—19, 1922—34, 1936—38, i alt 18 Hæfter: 10 Kr., enkelte Hæfter 1 Kr. (Bogladepris pr. Hæfte 2 Kr.).

Registerhæfte til Aarboeg 1913—25: 50 Øre (Bogladepris 1 Kr.).

Maaløe: Assens gennem 700 Aar: 5 Kr. (Bogladepris Kr. 7,50).

Jacob Madsens Visitatsbog, indbundet: 5 Kr., i Hæfter: 2 Kr., enkelte Hæfter: 50 Øre (Bogladepris henholdsvis Kr. 7,50, Kr. 3,00, Kr. 1,00). Nye Medlemmer kan indtil videre faa et uindbundet Eksemplar gratis.

HISTORISK SAMFUND FOR SVENDBORG AMT

Aarboeg 1908—12, 1914—16 og 1918: 5 Kr. pr. Stk., for saa vidt Eksemplarer haves (udsolgt i Boghandelen).

Aarboeg 1913, 1917, 1919—37, i alt 18 Hæfter: 10 Kr., enkelte Hæfter 1 Kr. (Bogladepris 2 Kr. pr. Hæfte).

C. T. Høy: Træk af Marstals Historie, og C. G. Høgstrøm: Taasinge paa Niels Juels Tid: 5 Kr., for saa vidt Eksemplarer haves (udsolgt i Boghandelen).

Den Reventlowske Skole i 150 Aar: 3 Kr. (udsolgt i Boghandelen).

Ejnar Pedersen: Friderich Bagger til Julskov: 1 Kr. (Bogladepris 2 Kr.).

Albert Thomsen: Avnslev-Bovense Sognes Historie I (Særtryk af Svendborg Amt, diverse Aargange): 1 Kr. (Bogladepris 2 Kr.).

Løgstrup: Danmarks ældste Præstegaard (Særtryk af Svendborg Amt): 1 Kr. (Bogladepris 2 Kr.).

Fabricius: Gislev Kirke (Særtryk af Svendborg Amt): 1 Kr. (Bogladepris 2 Kr.).

HISTORISK SAMFUND FOR FYNS STIFT

Fynske Aarbøger 1939—41: 3 Kr. pr. Aargang (Bogladepris Kr. 4,50).

— — 1942: Kr. 3,50 (Bogladepris 5 Kr.).

Balslev: Fra fynske Præstegaarde: Kr. 3,50 (Bogladepris 5 Kr.).

Danmarks Riges Breve, Amtsudgaven for Fyen og Lolland-Falster, II 1—3: 1 Kr. pr. Hæfte (ikke i Boghandelen).

Blatt: Under vor Haand og Segl: 50 Øre.

C. A. Christensen: Historiske Oversigter til Danmarks Riges Breve. 1. Hæfte 1250—1305: 50 Øre.

XII

Nedenstaaende Rettelser til Bogen

FRA FYNISKE PRÆSTEGAARDE

bedes bemærket og indføjet i Teksten paa de anførte Sider:

Side 30, Noten: I. P. Mynster var kun til 1828 Præst ved Frue Kirke. Fra 1828 til 1834 var han Præst ved Slotskirken.

Side 42, Linje 4 fr. n.: Det var ikke en Datter, men en Datterdatter af Joachim Ewald (og Søster til Martine Boesen), der blev gift med Købmand Brandt i Nyborg (se i øvrigt Boesen-Stamtavlen S. 155).

Side 45, Linje 2 fr. o.: Provst Knudsen i Gislev døde 1877, ikke 1875.

★

★

★

Aage Pioras Forlag, Vimmelskaftet 47, København, forbereder i Forbindelse med Det danske Selskab for Heraldik og Sfragistik og under Redaktion af Museumsdirektør, mag. art. O. Andrup et stort Værk om Vaabenførende Slægter i Danmark, der bl. a. skulde indeholde Oplysninger om alle danske borgerlige Vaabener og Bømærker. For at muliggøre Planens Gennemførelse, der vil have stor Betydning ikke mindst for Personalhistorien, har Forlaget anmodet os om at henlede Medlemmerne Opmærksomhed paa det paatænkte Værk, med Opfordring til eventuelt at henvende sig til Forlaget for at faa tilsendt Spørgeskema til Udfyldning.

For Medlemmerne gælder indtil videre følgende Prisnedsættelser:

Christine Reimer: Nordfynsk Bondeliv i Mands Minde I—V: 8 Kr. (Bogladepris 20 Kr.). *Samme: Hjemmets Bog:* 1 Kr.

Henvendelse til Landsarkivar Hatt, Landsarkivet, Odense.

Holger Hjelholt: Skriftprøver fra Tiden efter Reformationen til Midten af 19. Aarhundrede. Med Tekstlæsninger: Favørpris Kr. 2,75 (Bogladepris Kr. 4,75).

E. Kroman: Skriftens Historie i Danmark fra Reformationen til Nutiden: Favørpris Kr. 3,60 (Bogladepris 6 Kr.).

Hjelholts og Kromans Bøger, der begge er udgivet af Dansk historisk Fællesforening, faas portofrit tilsendt efter Indbetaling af Favørprisens Beløb paa Dansk historisk Fællesforenings Postgirokonto 3516, Jagtvej 10, København N.

Fra Nationalmuseets Arbejdsmark (udkommer hvert Aar) kan faas for 2 Kr. plus Porto, naar Bestilling sendes til Sekretæren, Landsarkivar Hatt, Odense.

Danmarks Riges Breve kan faas for 8 Kr. pr. Bind (Bogladepris: 12 Kr.) ved Henvendelse til: Det danske Sprog- og Litteraturselskab, V. Boulevard 44, København V.

Medlemmerne kan abonnere paa *andre historiske Amtssamfundes Aarbøger* til nedsat Pris. Man henvender sig til det paagældende Amtssamfundes Kasserer eller til vor Sekretær.

Medlemmer af de lokalhistoriske Samfund kan abonnere paa det store Værk *Danmarks Kirker*, som Nationalmuseet udgiver paa Gads Forlag, for ca. $\frac{4}{5}$ af Bogladeprisen. De udkomne Bind (Sorø, Præstø og Thisted Amter) kan dog kun faas til fuld Pris, idet Prisnedsættelsen ikke har tilbagevirkende Kraft. Hvert enkelt Amt kan faas særskilt. Under Udgivelse er Københavns Amt.

Af Tidsskriftet *Fynsk Hjemstavn I—XII* (1928—39) er der et lille Restoplag tilbage. Ved Henvendelse til Udgiferen, Førstelærer H. C. Frydendahl, Krarup pr. Espe, kan hele Rækken faas for 60 Kr. (kun faa fuldstændige Eksemplarer), enkelte Aargange for 5 Kr., enkelte Hæfter 50 Øre.